

รูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

A Model and Products Creation of Tantanode from a Local Wisdom in Paknam Sub-District, Bangkhla District, Chachoengsao Province

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ*

สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ**

จินตนา กำแพงศิริชัย***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดและเพื่อถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยนี้พบว่า การหาแนวทางพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มั่นคงและยั่งยืนนั้นควรมีการถ่ายทอดใช้หลัก 3 ประการ คือ การใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community based model) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) และการจัดการความรู้ (Knowledge management) เนื่องจากกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด แต่ยังขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญา เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ทำให้คนรุ่นหลังขาดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งส่งผลต่อการสร้างวิสาหกิจชุมชนอีกด้วย ดังนั้นจึงมุ่งผลในการนำรูปแบบและผลงานการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์มาประยุกต์ให้กับผู้ที่ต้องการสืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้ เพราะประโยชน์จากตาลโตนดไม่เพียงแต่เฉพาะทำน้ำตาลสดเท่านั้น ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์ในการใช้สอยและสามารถเพิ่มมูลค่าในสินค้าที่ผลิตขึ้นมาใหม่ได้ จากเดิมในพื้นที่มีเพียงการผลิตน้ำตาลสดจากต้นตาลโตนดเพียงอย่างเดียวจนทำให้ภูมิปัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตาลโตนดหายไปและจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านและผู้รับถ่ายทอด พบว่า ได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กระจ่างต้นไม้ตาลโตนด และไม้ตาลคลายเส้น จากผลการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดการรวมตัวของสมาชิกหรือชุมชนสามารถต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว ชุมชนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้อย่างเหมาะสม นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของคนในชุมชนให้สามารถที่จะพึ่งพาตนเอง และสร้างความมั่นคง ยั่งยืนให้กับตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : รูปแบบ/ ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

***นิสิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The objective of this research is to find the way to develop knowledge transferring and creation of Tantanode products and to transfer this knowledge and creation of Tantanode products from the local wisdom. This research found the best way to develop the knowledge transferring model and the creation of Tantanode products from local wisdom to be stable and sustainable, there should be 3 principles which are Community Based Model, Learning Process and Knowledge Management. Due to the process of transferring local knowledge focusing on strengthening the transferring of local wisdom from the expert who still lacking of those who inherit this wisdom because the structure of the community is changing to be more metropolitan and the new generation aren't interested in this local wisdom to makes the community enterprise therefore, it aims to bring the form and the creation of the product to those who want to inherit this wisdom that can bring the benefits of Tantanode not only to make fresh sugar palm juice but can also be applied for many creative products and can add value from the new products more than only producing fresh sugar palm juice in the past. And from the activity to develop the model and create the products from Tantanode with the local wisdom expert who joined this research found that there are 2 appropriate products for transferring this local wisdom' those are Tantanode Tree Pot And Tantanode Massage Wood From this research, the result of the gathering of members or communities can further develop the product to create income for the community and can develop learning sources area to become tourist attractions in Thailand cultural spot which bring the economic development to the foundations of the community that made them be self-reliant that cause the stability for themselves, local families and the nation in the future

Keywords : A Model/ Tantanode products/ local wisdom

บทนำ

การดำรงอยู่ซึ่งอาชีพหลายอาชีพ ได้รับมาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษผู้รู้ เพื่อการดำรงอยู่ของอาชีพนั้น วิธีการถ่ายทอดความรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการและรูปแบบของการถ่ายทอด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของทั้งผู้ที่ถ่ายทอดและผู้ที่รับการถ่ายทอดว่าจะรับองค์ความรู้นั้นได้จากวิธีการแบบใดบ้าง ประเทศไทยมีสิ่งที่ทรงคุณค่าอยู่หลากหลาย ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ตลอดจนศิลปะแขนงต่างๆ แต่เดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมวิถีทางการเกษตรเป็นรากฐาน ภูมิปัญญาของการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่ง สืบทอดมาเป็นเวลาอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน ในการประกอบอาชีพแต่ครั้งบรรพบุรุษ และแสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเป็นวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นบ่อเกิดของการสืบทอดวัฒนธรรม บริโภคของมนุษย์เกี่ยวโยงไปถึงลักษณะของพื้นที่และสภาพของลมฟ้าอากาศ ประสบการณ์จากธรรมชาติ รู้จักคิดและพัฒนาเพื่อประโยชน์ในการบริโภค ซึ่งอาศัยอุปกรณ์ เครื่องมือและกรรมวิธีต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุณภาพ สำหรับปัจจัยคุณภาพขึ้นอยู่กับความเคยชินของการบริโภคขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติ และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น นั้นๆ (นฤตล บัญชล และกล้าณรงค์ ศรีรอด, 2545) แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่เคียงคู่กับชุมชนของสังคมไทย ที่ผ่านจากการเกิดการลงมือทดลองถูกสู่การเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีในท้องถิ่นเหล่านี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในความหมายที่ใกล้เคียงกัน เป็นความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ซ้ำๆ จนเกิดเป็นความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมสืบทอดทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อประโยชน์ในด้านการประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่สืบทอดมายาวนาน ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยก่อเกิดความรู้ขึ้นในสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาต่างๆ การจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม การปรับตัว เพื่อให้เกิดความสมดุลความพอดี และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม (ธวัช ภูณโณทก, 2531, เสรี พงศ์พิศ, 2536 และโกมล แพรกทอง, 2547) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านที่แตกต่างออกไปหรือเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ มิใช่เป็นเรื่องของศักยภาพหรือความรู้ความสามารถที่เป็นอยู่และสืบทอดจากอดีตเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ความรู้เดิมประสานประสบการณ์ความรู้ใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเอื้อให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะสากลและเฉพาะเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งปรากฏในรูปของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ และการถ่ายทอดความรู้ผ่านองค์กรทางสังคม ท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้วย สังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองมาช้านาน (เสนห์ จามริก, 2531 และโกมล แพรกทอง, 2547) จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นและมีอยู่แล้วในท้องถิ่นจะมีการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้ลักษณะทางสังคม ไม่ว่าเพื่อการปรับตัวในการอยู่รอดหรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นลูกรุ่นหลานเพื่อการอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น

หมู่บ้านน้ำตาลสด หมู่ที่ 11 บ้านปากน้ำ ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือเป็นแหล่งอนุรักษ์การทำน้ำตาลสดแบบเดิมเอาไว้ ซึ่งเป็นการรักษาไว้วัฒนธรรมการดำรงชีพของชาวท้องถิ่นและการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ต่อลูกหลานและบุคคลทั่วไป เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในของการทำน้ำตาลสดยังอยู่คู่กับสังคมต่อไป นอกจากนี้ยังเปิดให้เที่ยวชม การทำน้ำตาลสด น้ำตาลปึก เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจ หมู่บ้านน้ำตาลสดถือว่าเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลสดพร้อมดื่มแห่งเดียวในภาคตะวันออก (เทศบาลตำบลบางคล้า, 2561) จากการสนับสนุนและให้ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นของหน่วยงานพื้นที่จึงก่อให้เกิดอาชีพหลักสำหรับบางครอบครัวและอาชีพเสริมสำหรับครอบครัวที่มีอาชีพหลักทำประจำอยู่แล้วในการหารายช่วยจุนเจือครอบครัวได้ช่วงวันหยุดหรือเวลาที่ว่างจากงานประจำจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชน นั่นคือ ต้นตาลโตนด เป็นต้น

ต้นตาลโตนดมีความสำคัญต่อเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเป็นพืชที่มีคุณค่าต่อชุมชน เกษตรกรเป็นอย่างมาก ทั้งคุณค่าทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ด้านเศรษฐกิจ ต้นตาลโตนดเป็นพืชสารพัดประโยชน์ให้ผลผลิตสม่ำเสมอและมั่นคง ก่อให้เกิดอาชีพหลากหลายที่สร้างรายได้ในชุมชน ทั้งอาชีพโดยตรงและอาชีพเสริม อาทิเช่น เกษตรกรผู้ดำเนินกิจกรรมการเพาะเมล็ดเพื่อให้ได้จาวตาล การปาดตาล (ทั้งเกษตรกรเองหรือผู้รับจ้าง) การทำน้ำตาลสด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำตาลโตนด อาทิเช่น น้ำตาลปึก น้ำตาลบ ขนมหาดล จาวตาลเชื่อม เป็นต้น ตลอดจนต้นตาลโตนดเป็นพืชที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทุกปีติดต่อกันหลายชั่วอายุคน ทำให้มีรายได้สม่ำเสมอ ผลผลิตและรายได้ไม่ผันผวนมากนัก สามารถผลิตและดำรงชีพอยู่ได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้เกิดผลพลอยได้ลดรายจ่ายและลดการพึ่งพาจากภายนอกทำให้ชุมชน เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในยุคที่เศรษฐกิจชะลอตัวโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบอีกด้วย

ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการสินค้าชุมชนที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชนที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ของแหล่งผลิตหรือพื้นที่ใกล้เคียงประกอบการผลิต ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนช่วยกันทำ ร่วมแรงทำเป็นกลุ่ม ความสำคัญด้านการออกแบบเป็นการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนหนึ่ง เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ต้องใช้เงินลงทุน ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นต้นแบบให้กับผู้ประกอบการ ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการสินค้าชุมชนต้นแบบแล้ว ยังจะ

สามารถสร้างความตระหนักให้กับผู้ประกอบการรายอื่นๆ ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ อีกทั้งยังต้องได้รับพัฒนาบรรจุภัณฑ์อีกมาก จึงจะสามารถแข่งขันได้ทั้งตลาดภายในและตลาดต่างจังหวัด ในขณะที่ผู้ประกอบการผลิตสินค้าชุมชน ยังให้ความสำคัญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ไม่มากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนและขาดบุคลากรที่มีความชำนาญ อีกทั้งในการจัดทำต้นแบบเพื่อให้เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่เครือข่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

ตำบลปากน้ำ เป็นชุมชนที่มีต้นตาลโตนตเป็นพืชเศรษฐกิจจำนวนมาก คนในชุมชนส่วนใหญ่ดำรงอาชีพจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นตาลโตนตมาเป็นเวลาช้านาน การถ่ายทอดวิธีการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มาจาก บรรพบุรุษมีมาช้านาน ทั้งวิธีการทำน้ำตาลโตนต การทำเครื่องจักสานจากใบตาล การทำเครื่องเรือนจากต้นตาลและสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น สืบเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรในตำบลปากน้ำเป็นอย่างมาก สินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ตาลโตนตบางประเภทได้รับความนิยมลดลงส่งผลให้เกษตรกรบางกลุ่มมีความเป็นอยู่อย่างลำบาก ส่งผลให้เกษตรกรในตำบลปากน้ำ พยายามที่จะหาสินค้าในรูปแบบใหม่ออกสู่ตลาดเพื่อที่จะช่วยส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนได้เพิ่มขึ้น ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการผลิตเครื่องใช้ในครัวเรือนจากต้นตาลโตนต ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ในตำบลปากน้ำที่เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” มีอยู่กลุ่มหนึ่ง ที่พร้อมจะถ่ายทอด ภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ จากตาลโตนต จากการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญของการนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากตาลโตนต เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจฐานราก อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการประกอบอาชีพ จากที่เคยผลิตน้ำตาลสดจากต้นตาลโตนตก็ได้ผลน้อยลงเนื่องจากตัวต้นตาลโตนตที่มีปลูกอยู่แล้วมีอายุมากขึ้นเรื่อยๆ ลักษณะของต้นตาลโตนตถึงแม้ว่าจะมีอายุยืนมากกว่า 80 ปี แต่ถ้าอายุมากแล้วจะมีปริมาณน้ำหวานจากผลได้น้อย อีกประการหนึ่งคือขาดการปลูกทดแทนต้นเดิม เนื่องจากคนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับตาลโตนตหรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้ถ่ายทอดอายุเริ่มมากขึ้น ส่งผลให้ป็นขึ้นไปตัดลูกตาลบนต้นได้ยากขึ้นเนื่องจากต้นสูง ระมัดระวังเป็นอย่างมากและที่สำคัญปัจจุบันท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ประจวบเหมาะกับการที่รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของประเทศโดยเริ่มในพื้นที่ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ระยอง ชลบุรีและฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจและยกระดับธุรกิจในประเทศไทยให้กลายเป็นเศรษฐกิจระดับโลก เชื่อว่าในอนาคตต้นตาลโตนตในพื้นที่เหลือน้อยลง ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้คนในชุมชนและสังคมมองข้ามความสำคัญของภูมิปัญญาที่เคยมีในพื้นที่ไป จะหลงเหลือเพียงองค์ความรู้ที่ติดตัวคนรุ่นเก่า ฉะนั้น กลยุทธ์ในการรักษารักษาชื่อเสียงและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากตาลโตนตตลอดจนพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยและ ยังเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซ่อนอยู่ในชุมชนเหล่านี้ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้นำชุมชนและชุมชนร่วมกันวางแผนในการใช้ประโยชน์จากต้นตาลโตนตที่ต้นอายุมากจากต้นตาลที่ยืนต้นตายหรือต้นตาลที่มีกาบใบแห้ง เพราะต้องมีการตัดกาบใบออกทิ้งอยู่แล้วเพื่อให้ต้นตาลสูงขึ้นแล้วนำกาบใบมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ จากต้นตาลโตนต ซึ่งสามารถแปรรูปได้หลากหลายจากต้นและในส่วนที่ไม่ได้ให้คุณค่าในลักษณะสารอาหารหรือสิ่งบริโภคได้ อาจแปรรูปเป็นการผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์ ดังที่ได้จากความร่วมมือร่วมใจของการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้านสู่ชุมชน ได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้ตาลโตนต และผลิตภัณฑ์ไม้ตาลคลายเส้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม้ตาลคลายเส้นเหมาะกับทุกเพศทุกวัย ผู้ที่เหมื่อยล้าจากการทำงาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถออกกำลังกายหนักๆได้ ลดอาการปวดเมื่อยล้าที่มักเกิดกับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการรับประทานยา จึงนำภูมิปัญญาไม้ตาลคลายเส้นนี้มาช่วยแก้ปวดเมื่อยแทนการรับประทานยา หากรับประทานยาในระยะเวลานานจะมีผลใกล้เคียงต่อระบอบอวัยวะภายในร่างกาย ดังนั้นเพื่อป้องกันการเกิดดังกล่าวจึงต้องเตรียมการทำทำการบริหารร่างกายด้วยไม้ตาลคลายเส้น 6 ท่า แก้อาการปวดเข่าปวดแก้อาการปวดข้อเท้า ส่วนผลิตภัณฑ์กระถาง

ต้นไม้ตาลโตนต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าต่อจิตใจของคนในชุมชน ทั้งสองผลิตภัณฑ์ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเรียนรู้และประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมในยามว่างจากการทำงานประจำได้ และที่สำคัญชุมชนสามารถรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อการวางแผนและการตลาดในการจำหน่ายที่เป็นระบบต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อพัฒนารูปแบบและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนต จากกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาชนชาวบ้าน มุ่งเสริมสร้างการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนชาวบ้าน ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์จากตาลโตนต แต่ยังขาดผู้สืบทอดและขาดความรู้ภูมิปัญญาด้านนี้ และในชุมชนเองยังขาดการสนับสนุนอย่างเป็นทางการในการสร้างวิสาหกิจชุมชนของชาวตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งผลในการนำรูปแบบและผลงานการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์มาประยุกต์ให้กับผู้ที่ต้องการสืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้ ประโยชน์จากตาลโตนต ไม่เพียงแต่เฉพาะทำน้ำตาลสดจากตาลโตนตอย่างเดียวจนทำให้ภูมิปัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตาลโตนตหายไปได้ เนื่องจากการใช้ผลิตผลจากต้นตาลโตนต ยังสามารถนำไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ในการใช้สอย และสามารถเพิ่มมูลค่าในสินค้าที่ผลิตขึ้นมาใหม่ได้ จากเดิมมีเพียงการผลิตน้ำตาลสดจากตาลโตนตเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ประชาชนชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นสามารถที่จะผลิตสินค้า ทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนตได้หลายชนิด เช่น ทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องตกแต่งบ้าน จากมุงหลังคา เป็นต้น รวมถึงจะได้ทราบถึงสภาพปัญหาของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนชาวบ้านที่สร้างสรรค์งานจากผลิตภัณฑ์ตาลโตนต ได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและสามารถนำรูปแบบที่สร้างใหม่ร่วมกันระหว่างประชาชนชาวบ้านและนักวิจัย (ดัชนีชี้วัดที่เป็นเชิงปริมาณ: ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนชาวบ้าน อย่างน้อย 2 ผลิตภัณฑ์ และจัดทำเป็นคู่มือในการถ่ายทอดกับสมาชิกในชุมชนที่สนใจได้) และสมาชิกในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันและจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนตได้อย่างเป็นรูปธรรม และกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้ ตลอดจนสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำเป็นอาชีพเสริม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้อย่างเหมาะสม

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวถึง จึงดำเนินการศึกษารูปแบบและการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนต จากกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ของประชาชนชาวบ้านตำบลปากน้ำ จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงเป็นงานที่สำคัญต่อการดำรงไว้ซึ่งอาชีพเกษตรกรของชาวปากน้ำ เพราะนอกจากจะช่วยให้ชุมชน เกษตรกรมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสร้างสรรค์ผลงานของชุมชน เกษตรกรเองแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปสำหรับผลิตภัณฑ์จากต้นตาลโตนต และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต ซึ่งนับเป็นคุณูปการอย่างยิ่ง ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของคนในชุมชนที่มีต้นตาลโตนตซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งนี้เพื่อที่สามารถที่จะพึ่งพาตนเอง และสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง ครอบครัวท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน คณะผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนต
2. เพื่อถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม ให้กับคนในชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์งานจากผลิตภัณฑ์ตาลโตนด
2. ได้แนวทางการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ 3 แนวทาง คือการใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBM) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (LP) และการจัดการความรู้ (KM) และได้ 2 ผลิตภัณฑ์ที่จะสร้างสรรค์ต่อไป
3. ได้สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด
4. สมาชิกในชุมชนสามารถนำตัวแบบรวมกลุ่มกันและจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดได้อย่างเป็นรูปธรรม
5. สมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำเป็นอาชีพเสริมเลี้ยงครอบครัวได้
6. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้อย่างเหมาะสม
7. จัดทำเป็นคู่มือให้กับสมาชิกในชุมชนที่สนใจศึกษาต่อยอดผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 4 คน ดังนี้ 1. นายประโยชน์ สวัสดิ์ กำนันตำบลปากน้ำหมู่ที่ 7 2. นายมนต์ชัย โภชนะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 3. นางสมนึก โลหะเจริญ 4. นางสาวภา โภชนะ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ สมาชิกในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 11 ที่สนใจในการรับความรู้จากการถ่ายทอดด้านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด จำนวน 34 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากชุมชนนี้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ขั้นตอนการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเอกสารทุติยภูมิ ทั้งจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

2. การศึกษารวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

2.1 การวางแผนการลงพื้นที่สนามจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

2.2 การประสานงานในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อลงพื้นที่ศึกษารวบรวมข้อมูล

2.3 สร้างกรอบและเตรียมเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า โดยในการศึกษาค้างนี้ใช้ เครื่องมือในการศึกษารวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมและบันทึกข้อมูล เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาให้ตรงกรอบที่ตั้งไว้

3. ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูล และสรุปวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้โดยมีกระบวนการดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในพื้นที่และรวบรวมเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ความต้องการของพื้นที่ในการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด จัดสนทนากลุ่มกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สนใจที่เข้าร่วมกลุ่มด้วยกัน

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้รูปแบบการถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดที่เหมาะสม

3.4 ออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด ร่วมประชุมกลุ่มจัดรูปแบบการถ่ายทอดความรู้พร้อมทั้งสาธิตกระบวนการต่างๆ

3.5 วิเคราะห์ผล ปรับปรุงแบบ และจัดทำผลิตภัณฑ์ตาลโตนดเป็นต้นแบบ จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ คิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นตาลโตนด ได้ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ คือ กระถางต้นไม้ตาลโตนด และไม้ตาลคลายเส้น

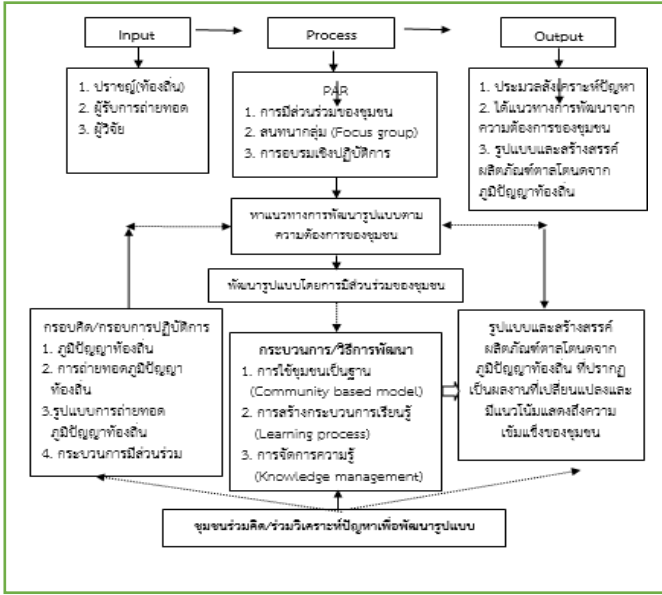
3.6 วิเคราะห์ผลการวิจัย จัดทำรายงานการวิจัย จัดทำเอกสารรวบรวมผลงานออกแบบเพื่อนำเสนอ และคืนข้อมูล ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนและผู้สนใจ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาริบทของพื้นที่และสถานการณ์ปัจจุบันด้านการใช้ประโยชน์จากตาลโตนด

การศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการค้นคว้าเอกสาร ทั้งจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Secondary data) และจากการลงภาคสนาม ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบบริบทในพื้นที่จริง ปฐมภูมิ (Primary data) กับกลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ สมาชิกที่สนใจในการรับความรู้จากการถ่ายทอดด้านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด จำนวน 34 คน ชาวบ้านซึ่งอยู่ในหมู่บ้านทองหลาง หมู่ที่ 11 ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่ในแถบนี้มีอาชีพอาชีพทำนา และทำน้ำตาลสดบ้างแต่เป็นบางครอบครัว อาชีพการทำน้ำตาลสดเป็นอาชีพที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สืบทอดต่อกันมาถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งแต่ก่อนจะทำเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ถ้าเหลือก็จะแจกจ่ายญาติ พี่น้อง ปัจจุบันนี้มีการทำน้ำตาลสดเพื่อจำหน่าย หารายได้เลี้ยงครอบครัวแต่ปัญหาที่ชาวบ้านพบคือการนำไปปลายทางถึงจุดจำหน่ายที่เรียกว่าตลาดนั้น ค่อนข้างแคบและไม่มีความแน่นอน มีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นตัวแปรในการจัดการ เช่น จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกไปพอกับความต้องการของโรงงาน ผลิตภัณฑ์ตาลสดจำนวนได้น้อยต่อวัน จำนวนต้นตาลโตนดที่ลดลง เป็นต้น ผู้ที่มีอาชีพทำน้ำตาลสดจะต้องมีใจรักที่จะทำ ต้องมีความอดทน ต่อสู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ขึ้นต้นตาลโตนดเพื่อไปเก็บน้ำตาลสด จะเก็บในช่วงเช้าและเย็น ซึ่งต้นตาลโตนดจะอยู่สูงมาก ผู้ที่ปีนขึ้นไปเก็บน้ำตาลสดจะต้องมีความชำนาญ ความคล่องตัวจึงจะสามารถเก็บน้ำตาลจากต้นตาลโตนดได้ และโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุหรือพลัดตกลงมาจากต้นตาลนั้นมีมาก ซึ่งจะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก การทำน้ำตาลสดไม่ต้องลงทุนอะไรมากนักเพียงแค่มีประสบการณ์ก็สามารถทำได้และไม่ต้องใช้ความรู้อะไรมากนักเพราะถือว่าเป็นความรู้ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดจากบรรพบุรุษ สืบทอดการอบรมการสอนจากครอบครัว ผลการวิจัย สรุปดังนี้

1. ผลการหาแนวทางพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ พบว่า การถ่ายทอดความรู้ต้องใช้หลัก 3 ประการคือ การใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBM) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (LP) และการจัดการความรู้ (KM) ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการถ่ายทอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมให้กับคนในชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการอบรมมีความสนใจตั้งใจเรียนรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์จากวิทยากรซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นผลงานเชิงปฏิบัติการในกิจกรรมสร้างสรรค์จากต้นตาลโตนดซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะการนำผลภูมิ

ปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นเกิดจากตาลโตนดมาแปรรูปให้เกิดประโยชน์ ไม่ว่าจะทำน้ำตาลสด ขนตาล น้ำตาลปึก เป็นต้น แต่ในเมื่อการใช้ประโยชน์จากต้นตาลโตนดไม่ได้ตลอดอายุของต้น ไม่นานต้นก็แก่เต็มที่ ต้นตาย และลำต้น กาบใบ ที่แห้งจากบนต้นหรือหล่นลงมา คนในชุมชนสามารถมาประยุกต์ในการใช้ประโยชน์จากต้นตาลโตนดที่ต้นแก่เหล่านั้น อาทิ เช่น การแปรรูปเป็นเฟอร์นิเจอร์ที่หลากหลาย สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ได้ประเด็นการใช้ประโยชน์จากต้นตาลโตนดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1. ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้ตาลโตนด 2. ไม้ตาลคลายเส้น ดังแสดงภาพที่ 2-3

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้ตาลโตนด

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ไม้ตาลคลายเส้น

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญของการนำการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาตาลโตนด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจฐานราก อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการประกอบอาชีพ จากที่เคยผลิตน้ำตาลสดจากต้นตาลโตนดก็ได้ผลน้อยลงเนื่องจากต้นตาลโตนดที่มีปลูกอยู่แล้วมีอายุมากแล้ว ลักษณะของต้นตาลโตนดถึงแม้ว่าจะมีอายุยืนมากกว่า 80 ปี แต่ถ้าอายุมากแล้วจะมีปริมาณน้ำหวานจากผลได้น้อย อีกประการหนึ่งคือขาดการปลูกทดแทนต้นเดิม เนื่องจากคนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับตาลโตนดหรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้ถ่ายทอดอายุเริ่มมากขึ้น ปีนขึ้นไปตัดลูกตาลบนต้นได้ยากขึ้น และที่สำคัญปัจจุบันจะเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น กระจุกตัวเหมาะกับการที่รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของประเทศโดยเริ่มในพื้นที่ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่พัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจและยกระดับธุรกิจในประเทศไทยให้กลายเป็นเศรษฐกิจระดับโลก เชื่อว่าในอนาคตต้นตาลโตนดในพื้นที่เหลือน้อยลง ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้คนในชุมชนและสังคมมองข้ามความสำคัญของภูมิปัญญาที่เคยมีในพื้นที่ไป จะหลงเหลือเพียงองค์ความรู้ที่ติดตัวคนรุ่นเก่า ฉะนั้น กลยุทธ์ในการรักษาชื่อเสียงภูมิปัญญาท้องถิ่นจากตาลโตนดตลอดจนพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้นำชุมชนและชุมชนร่วมกันวางแผนในการใช้ประโยชน์จากต้นตาลโตนดที่ต้นอายุมาก ต้นตาลที่ยืนต้นตายหรือต้นตาลที่มีกาบใบแห้ง เพราะต้องมีการตัดกาบใบออกทิ้งอยู่แล้วเพื่อให้ต้นตาลสูงขึ้นแล้วนำกาบใบมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ จากต้นตาลโตนด ซึ่งสามารถแปรรูปได้หลากหลายจากต้นและในส่วนที่ไม่ได้ใช้คุณค่าในลักษณะสารอาหารหรือสิ่งบริโภคได้ ผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์ ดังที่ได้จากการร่วมมือร่วมใจของการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้านสู่ชุมชน ได้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา 2 ผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้ตาลโตนด และผลิตภัณฑ์ไม้ตาลคลายเส้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม้ตาลคลายเส้นเหมาะกับทุกเพศทุกวัย ผู้ที่เหมือนลักจากการทำงาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถออกกำลังกายหนักๆ อาการปวดเมื่อยมักเกิดกับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการรับประทานยา จึงนำไม้ตาลคลายเส้นนี้มาช่วยแก้ปวดเมื่อยแทนการรับประทานยา หากรับประทานยาเป็นระยะเวลานาน จะมีผลต่อระบบอวัยวะร่างกาย จึงหาวิธีกันเพื่อไม่ให้เกิดด้วยการทำทำการบริหารร่างกายด้วยไม้ตาล 6 ท่าแก้อาการปวดเข่าปวดแก้อาการปวดข้อเท้า แก้อาการปวดเข่าปวด หมอนรองกระดูก ขาผิดรูป แก้ไหล่ติด สะบักจม ลดอาการตึงของคอ บ่าไหล่ และจากผลิต ภัณฑ์สร้างสรรค์ดังกล่าว สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน เสริมอาชีพที่สอง มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ก่อให้เกิดการมีกำลังซื้อเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว และนำชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน อาจต่อยอดถึงการรวมตัวในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนได้ด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของ ธัชพล ภัทรจรรยา (2557) ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากต้นตาล กลุ่มโหนดกิ่ง อำเภอ สหิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชนให้มีรายได้นอกเหนือจากการทำผลิตภัณฑ์จากใยตาลและการเก็บน้ำตาลขาย การทำเฟอร์นิเจอร์แบบโบราณมีความซับซ้อน ต้องใช้ฝีมือของช่างไม้ ซึ่งในที่นี้คือช่างชาวบ้าน ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและเชิงช่างที่ตกทอดรุ่นสู่รุ่น การออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากต้นตาลเป็นการออกแบบที่ผสมผสานความเป็นร่วมสมัยของเฟอร์นิเจอร์ นักวิจัยได้ทำการออกแบบให้ดูเป็นร่วมสมัยแต่แฝงไว้ด้วยความประณีตของช่างพื้นบ้านที่ยังคงความเป็นวิถีพื้นบ้านไว้ ไม้ตาลเป็นไม้พื้นถิ่นของภาคใต้ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ต้นตาลสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งต้น และตัวไม้เองก็มีเสน่ห์ที่ไม้อื่นไม่เหมือนใคร ทั้งเรื่องสี และเรื่องความคงทนแต่ไม้ตาลมีข้อจำกัดในการสร้างสรรค์งาน เนื่องจากเป็นไม้ที่ไม่มีแกนกลางที่สามารถใช้ได้ ต้องใช้บริเวณรอบลำต้น จึงทำให้เนื้อไม้ที่แข็งมีจำนวนหน้ากว้างที่น้อย

จึงไม่สามารถทำงานที่เป็นขึ้นเดียวได้ต้องต่อกันเป็นขึ้น และผลที่ได้คือผลงานที่ช่างได้แสดงถึงความชำนาญในการสร้างสรรค์งานและได้ทราบถึงปัญหาของไม้ตาลและการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลและแก้ไขจุดด้อย เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น อีกทั้งปลูกฝังให้ชาวบ้านรู้จักการอนุรักษ์วิถีชาวบ้านแบบพื้นถิ่นไว้เพราะว่าด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ความงามและเชิงช่างในการสร้างงานได้ลดน้อยลง ส่วนของพนัชกร เพชรนาค (2559) ศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าว จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าวจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบมีรูปแบบเรียบง่าย สามารถพบเห็นโดยทั่วไปในพื้นที่ตำบลสาวชะโงกรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง ด้านการถ่ายทอดพบว่าการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสานทางมะพร้าวกำลังจะเลือนหายไปจากชุมชน เนื่องจากไม่มีการส่งเสริมหรือการสืบทอดงาน จักสานทางมะพร้าวในพื้นที่ มีสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1) ทางมะพร้าวมีความยุ่งยากในกระบวนการเตรียมวัสดุและไม่ใช่ที่ต้องการของตลาด คนนิยมใช้วัสดุสังเคราะห์ในการจักสานแทน และ 2) ด้านบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง คือการปรับพื้นที่สวนมะพร้าวเป็นบ่อสำหรับเลี้ยงกุ้งที่สร้างรายได้ดีกว่า จึงเป็นผลให้วัสดุในการจักสานทางมะพร้าวลดลง ดังนั้นสรุปได้ว่า การถ่ายทอดรูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตาลโดนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเริ่มด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นที่ตามความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาที่อยู่ในชุมชน เพื่อสะดวกเหมาะแก่การนำมาใช้ ประหยัดทรัพยากร ที่สำคัญเน้นการมีส่วนร่วมของทั้งผู้ถ่ายทอดนั้นคือ ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนและนักวิชาการ สามารถช่วยยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การหาช่องทางตลาดเพื่อการจัดจำหน่าย เพิ่มรายได้ และการต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าขึ้นเป็นระดับ OTOP ของชุมชนตลอดจนการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้ตาลโดนด และไม้ตาลคลายเส้น สู่คุณภาพในระดับ OTOP ของชุมชนต่อไป
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานอธิการบดี กองบริหารการวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยบูรพา ในฐานะสถาบันแม่ข่าย เครือข่ายอุดมศึกษาภาคตะวันออก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน นายประโยชน์ สวัสดิ์ กำนันตำบลปากน้ำ นายมนต์ชัย โภชนะ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 บ้านบางทองกลาง ปราชญ์ชาวบ้าน คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- โกมล แพรททอง. (2547). ชุมชนกับสิ่งแวดล้อม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานความรู้สิ่งแวดล้อม (หน่วยที่ 6 หน้า 216-242) นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- งามพิศ สัตย์สวาง. (2545). *วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย: การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น.
- เทศบาลตำบลบางคล้า. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี : แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี พ.ศ. 2561-2564 ส่วนที่ 1*. ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- ธวัช ปุณโณทก. (2531). *ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานทักษะของอาจารย์ปรีชา พิณทอง. ทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- ธัชพล ภัทรจรรยา. (2557). *ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ทำเฟอร์นิเจอร์จากต้นตาล กลุ่มหนองทั้ง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- นฤดม บุญหลง และกล้าณรงค์ ศรีรอด. (2545). *อาหารกับมนุษย์. ในอาหารเพื่อนมนุษย์ชาติ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทวัน เรืองอร่าม. (2554). *การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน*. คุชฉินิพนธ์การศึกษาคุชฉินิพนธ์ิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประภากร ดลกิจ. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้เสมือนด้านเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 18(1), 126-134.
- ปรีชา ปัญญาณฤพล. (2558). การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 15(ฉบับพิเศษ), 181-190.
- พนัชกร เพชรนาค. (2559). *การศึกษารูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานทางมะพร้าว จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- เสนห์ จามริก. (2531). *ทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน.
- เสรี พงษ์พิศ. (2529). *คือสุรากล่ำ : ทางเลือกและทักษะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ.